

KORRUPSIYA – JAMIYAT DARDI, DAVOSI ESA HALOLLIKDA!

Norboboyeva Munajat Oybek qizi

O‘zbekiston Davlat jahon tillari universiteti xorijiy til va adabiyoti:

Ingliz tili 2-bosqich talabasi

munajatnorboboyeva3@gmail.com

Rahmonova Sardora Muminjanovna

O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti katta o‘qituvchisi

sardorarakhmonova@gmail.com

Annotatsiya: Mazkur maqolada korrupsiya tushunchasining kelib chiqishi, tarixiy ildizlari, xalqaro miqyosdagi ko‘rinishlari, bugungi O‘zbekistondagi holati, bu illatning ijtimoiy va iqtisodiy sohalarga ta’siri haqida fikr yuritiladi. Shuningdek, korrupsiyaga qarshi kurashish yo‘llari, ta’lim, jamoatchilik ishtiroki va raqamlashtirish orqali unga qarshi kurashish choralari alohida e’tibor qaratiladi.

Kalit so‘zlar: korrupsiya, halollik, adolat, shaffoflik, jamiyat, diniy qarashlar, statistika, ta’lim, jamoatchilik nazorati, qonun ustuvorligi, yoshlar, davlat boshqaruvi, raqamlashtirish, jazolash tizimi, global tajriba, iqtisodiy barqarorlik.

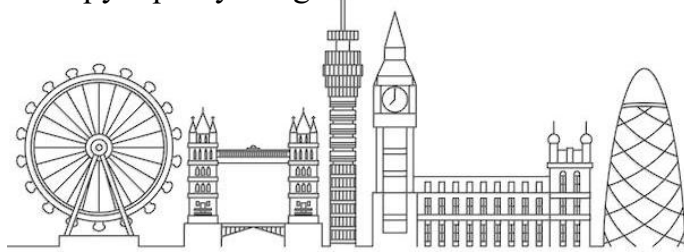
Annotation: This article explores the origins and historical roots of corruption, its manifestations on the international level, and its current state in Uzbekistan. It also discusses the social and economic impact of corruption, and focuses on effective methods to combat it, including the role of education, public participation, and digitalization in the fight against corruption.

Keywords: corruption, honesty, justice, transparency, society, religious views, statistics, education, public control, rule of law, youth, governance, digitalization, penalty system, global experience, economic stability.

Аннотация: В данной статье рассматриваются происхождение и исторические корни коррупции, её проявления на международном уровне, а также текущее состояние в Узбекистане. Особое внимание уделяется влиянию этого зла на социальную и экономическую сферы, а также путям борьбы с ним — через образование, участие общественности и статистику, та’лим, jamoatchilik nazorati, qonun ustuvorligi, yoshlar, davlat boshqaruvi, raqamlashtirish, jazolash tizimi, global tajriba, iqtisodiy barqarorlik. цифровизацию.

Ключевые слова: коррупция, честность, справедливость, прозрачность, общество, религиозные взгляды, статистика, образование, общественный контроль, верховенство закона, молодежь, государственное управление, цифровизация, система наказаний, мировой опыт, экономическая стабильность.

Kirish. Korrupsiya — bu jamiyatni ich-ichidan yemiruvchi illatdir. U nafaqat iqtisodiy rivojlanishga, balki ijtimoiy, ma’naviy va axloqiy qadriyatlarga ham katta zarar

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

yetkazadi. Barcha jamiyatlarda ushbu muammoga duch kelinadi, biroq har bir davlat uni o'z sharoitiga mos tarzda yengishga harakat qilmoqda. O'zbekistonda ham so'nggi yillarda korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha muhim islohotlar amalga oshirilmoqda. Prezident tomonidan 2020-yilda "Korrupsiyaga qarshi kurashish agentligi" tashkil etildi, qonunlar takomillashtirildi, raqamli tizimlar joriy qilinmoqda. Biroq hali ko'p ishlar qilinishi lozim.

Asosiy qism: Korrupsiyaning jamiyatga ta'siri nihoyatda keng. Bu illat davlatning iqtisodiy barqarorligiga tahdid soladi. Misol uchun, davlat byudjetidan ajratilgan mablag'larning noto'g'ri ishlatilishi infratuzilmaning zaiflashuviga olib keladi. Fuqarolarning davlat organlariga bo'lgan ishonchi pasayadi. Bu esa ijtimoiy norozilik, huquqbuzarliklar sonining ortishiga sabab bo'ladi. Korrupsiya mavjud bo'lgan muhitda adolatli raqobat yo'qoladi, iqtidorli yoshlar rivojlanish imkoniyatidan mahrum bo'ladi. Bu esa jamiyat taraqqiyotining sekinlashuviga olib keladi.

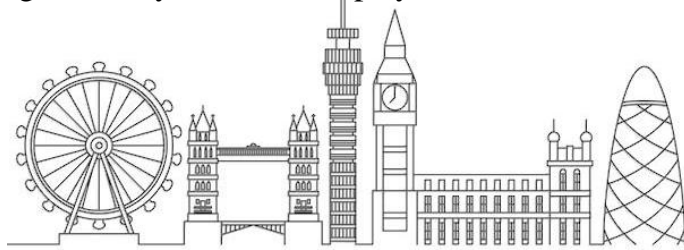
Statistik ma'lumotlarga murojaat qilsak, 2024-yilda O'zbekistonda 6 898 nafar shaxs tomonidan 5 716 ta korrupsiyaga oid jinoyat qayd etilgan. Garchi bu ko'rsatkich 2023-yilga nisbatan kamaygan bo'lsa-da, hali ham yuqori darajada qolmoqda. Xususan, hokim yordamchilari tomonidan 309 ta jinoyat sodir etilgan. Bu esa korrupsiya ildizlarining mahalliy darajagacha yetib borganini ko'rsatadi.

Diniy va axloqiy yondashuvlar ham korrupsiyani qat'iy qoralaydi. Islom dini adolat, halollik va poklikka chaqiradi. Qur'oni karimning "Baqara" surasi 188-oyatida: "Mol-mulkaringizni nohaq yo'llar bilan yemanglar va odamlarning molini gunoh yo'li bilan yeyish uchun ularni (haqni) bilib turib yeb qo'ymanglar" — deyilgan. Shuningdek, Payg'ambarimiz Muhammad (s.a.v.) bir hadislarida: "Poraxo'r va pora beruvchi do'zaxdadir" deganlar. Bu nafaqat dunyoviy, balki oxirat jazosini ham eslatuvchi ogohlantirishdir.

Korrupsiyaga qarshi kurashish bo'yicha takliflar:

1. Ta'lim tizimida halollikni targ'ib qilish. Yoshlarda halollik, vijdon, adolat kabi fazilatlarni shakllantirish uchun maktabdan boshlab tarbiya berish muhimdir. Bunda o'qituvchilarning shaxsiy namunasi katta ahamiyatga ega.
2. Jamoatchilik nazoratini kuchaytirish. Fuqarolar davlat idoralarining faoliyatini kuzatib borishi, ochiqlik va shaffoflikni talab qilishi kerak. Bu orqali qonun ustuvorligi mustahkamlanadi.
3. Jazo choralari kuchaytirish. Og'ir moliyaviy jinoyatlar uchun muqarrar va qat'iy jazo belgilanishi jinoyat sodir etish istagini kamaytiradi.
4. Axborot texnologiyalaridan foydalanish. Raqamlashtirish orqali inson omili kamayadi. Masalan, elektron davlat xizmatlari, onlayn tenderlar va shartnomalar korrupsiya xavfini pasaytiradi.

Tarixiy misollar ham korrupsiya doim mavjud bo'lganini ko'rsatadi. Qadimgi Rimda ayrim senatorlar pora evaziga qonun chiqarishgan, Platon o'z asarlarida korrupsiyani adolatning eng katta dushmani sifatida baholagan. Xitoyda esa korrupsiya muammosi

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

hanuz dolzarb bo'lib, u turli shakllarda — moliyaviy pora olish, lavozimni suiiste'mol qilish, mulkni yashirish va yirik loyihalarda noqonuniy bitimlar orqali namoyon bo'ladi.

Xalqaro holatga nazar solsak, Transparency Internationalning 2023-yilgi reytingiga ko'ra, Daniya, Finlyandiya va Yangi Zelandiya eng kam korrupsiyaga ega mamlakatlardir. Ularning muvaffaqiyati — kuchli institutlar, shaffof tizim va qat'iy qonunlar orqali ta'minlanmoqda. Afg'oniston, Suriya va Janubiy Sudan esa reytingning eng past qismida turibdi. Jahon Banki hisob-kitobiga ko'ra, har yili korrupsiya sababli dunyo iqtisodiyoti 3 trillion AQSh dollari miqdorida zarar ko'radi.

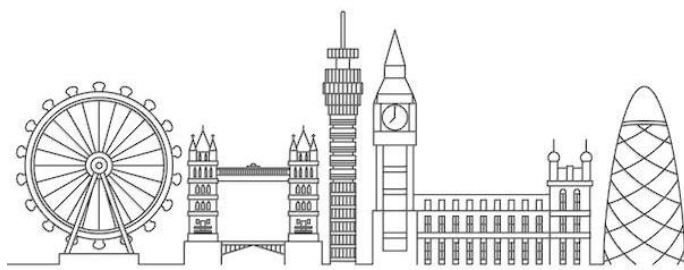
O'zbekistonda korrupsiya eng ko'p uchrayotgan sohalar quyidagilardir:

Ta'lim: Ta'lim sohasida korrupsiya ko'pincha imtihonlarni topshirish va diplom olish jarayonlarida uchraydi. Talabalar imtihonlarga tayyorlanishda yoki ularni o'tkazishda noto'g'ri yo'llar bilan yordam olishadi. Ba'zan o'qituvchilar yoki boshqa mas'ul shaxslar pora evaziga imtihonlardan o'tish imkoniyatlarini taqdim etadi. Bundan tashqari, diplom olish uchun ham talabalar va ota-onalardan pora talab qilinishi mumkin. Bu esa o'quvchilarni qiyin vaziyatlarga soladi, to'g'ri bilim olish imkoniyatini kamaytiradi va umuman ta'lim tizimining sifatini pasaytiradi.

Tibbiyot: Tibbiyot sohasida korrupsiya ko'plab odamlarni o'ta muhim va ba'zan hayot-mamot masalalarida nohaq xatti-harakatlarga olib keladi. Pora evaziga sifatli tibbiy xizmatlar ko'rsatilishi, dori-darmonlar va tibbiy protseduralar uchun noqonuniy to'lovlar talab qilinishi oddiy holga aylangan. Tibbiyot muassasalarida ba'zi shifokorlar bemorlaridan pora olish orqali ularning muolajalarini jadallashtirishi yoki kerakli tibbiy yordamni tezroq ko'rsatishi mumkin. Bu nafaqat odamlarning salomatligiga zarar yetkazadi, balki tibbiy sohada adolatni yo'qotishiga ham olib keladi.

Qurilish: Qurilish sohasida ham korrupsiya katta muammolarni yuzaga keltiradi. Ba'zi qurilish tashkilotlari yoki rasmiylar qurilishning sifatiga e'tibor bermasdan, noqonuniy va xavfli obyektlar qurilishiga ruxsat berishadi. Ko'pincha ruxsatsiz qurilishlar amalga oshiriladi, bu esa xavfsizlik me'yorlariga javob bermaydigan qurilish materiallari va texnologiyalarining ishlatilishiga olib keladi. Sifatsiz qurilishlar esa nafaqat ekologik muammolarni yuzaga keltiradi, balki fuqaro hayotiga ham tahdid soladi. Bunday holatlar yirik falokatlarga sabab bo'lishi mumkin, masalan, yer silkinishi yoki boshqa tabiiy ofatlar paytida binolarning qulashiga olib kelishi mumkin.

Bojxona va moliya: Bojxona va moliya sohalarida korrupsiya noqonuniy tranzaksiyalar va hujjat soxtalashtirish orqali keng tarqalgan. Ba'zi xodimlar bojxona jarayonlarini osonlashtirish evaziga import yoki eksport tovarlari uchun pora olishadi. Soxtalashtirilgan hujjatlar yoki rasmiylashtirish jarayonlaridagi noto'g'ri ma'lumotlar orqali noqonuniy to'lovlar va soliqdan qochish holatlari yuzaga keladi. Bu korrupsiya turi davlat byudjetining zarar ko'rishiga, davlat resurslarining noto'g'ri taqsimlanishiga va umumiy iqtisodiy rivojlanishga salbiy ta'sir ko'rsatadi.

MODERN PROBLEMS IN EDUCATION AND THEIR SCIENTIFIC SOLUTIONS

Shuning uchun quyidagi yondashuvlar muhim:

1. Halollik vaksinasi — yoshlar ongida halollikni shakllantirish.
2. Texnologiyalarni keng joriy qilish — insoniy aralashuvni kamaytirish.
3. Jamoatchilik nazorati — fuqarolarning faol ishtiroki orqali ochiqlikni ta'minlash.
4. Adolatli jazolar — ochiq sud majlislari, ommaviy qoralash va xabardorlik orqali ogohlantirish.

Ba'zilar "korrupsiya ishni tezlashtiradi" degan xato fikrga ega. Bu qisqa muddatli foyda kabi tuyulsa-da, uzoq muddatda tizimni buzadi, raqobatni yo'q qiladi va ijtimoiy adolatsizlikka sabab bo'ladi. Bu illat, ayniqsa, ijtimoiy sohalarida, aytib o'tilganidek, ta'lim, sog'liqni saqlash, va iqtisodiy tizimda salbiy oqibatlarga olib keladi. Qiziqishni cheklaydi, yoshlarning imkoniyatlarini toraytiradi va mahalliy rivojlanishga salbiy ta'sir ko'rsatadi. Korrupsiya jamiyatda tengsizlikni kuchaytiradi, aholining ko'pchiligiga zarar yetkazadi va davlatning rivojlanishiga to'sqinlik qiladi. Korrupsiyaga qarshi kurashishda samarali choralar zarur. Jamiyatda shaffoflikni ta'minlash, axborot texnologiyalaridan foydalanish va jamoatchilik nazoratini kuchaytirish kabi yondashuvlar, korrupsiyani kamaytirishga yordam beradi.

Xulosa. Xulosa o'rnida, korrupsiya — bu jamiyatning ichkaridan yemirilishiga sabab bo'luvchi yovuz illatdir. Uni faqat qonunlar emas, balki xalqning ongli yondashuvi, tarbiya, ta'lim, axborot vositalari va texnologiyalar orqali yengish mumkin. Har bir fuqaro, ayniqsa yosh avlod, bu illatga qarshi kurashishda faol ishtirok etishi kerak. Chunki korrupsiyadan holi jamiyat — bu halollik, adolat va barqarorlik ustiga qurilgan taraqqiyot ramzidir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. "Ijro intizomi va korrupsiyaga qarshi kurashish".
"Adolat" milliy huquqiy axborot markazi. Toshkent - 2024
- 2 "Normativ-huquqiy hujjatlar va ularning loyihalarini korrupsiyaga qarshi huquqiy ekspertizasidan o'tkazish". D.B.Raximov. Toshkent - 2022
3. <https://gov.uz/oz/toshkent/news/view/9056>
4. <https://tma.uz/2024/09/24/korrupsiyaning-jamiyatga-zarari-rivojlangan-davlatlar-tajribasi/>
5. <https://gov.uz/oz/toshkent/news/view/7293>

